

Muusikaosakond 40!

Kaire Maimets

muusikaosakonna juhataja

3. mail 2023 möödus nelikümmend aastat Tartu Ülikooli raamatukogu fonoteegi – tänase muusikaosakonna – asutamisest. Ümmargust sünnipäeva tähistasime koostöös Eesti Muusikakogude Ühenduse ja vinüülplaadipoega Psühhotek 29. septembrist 1. oktoobrini kahe ettekandepäeva ja rahvusvahelise plaadilaadaga, mis ületas lausa „Aktuaalse kaamera“ uudisekännise.

Fonoteegi esimesed kolm aastakümnet on kenasti kokku võetud 2013. aastal ilmunud väljaandes „Muusikakogu lugu. TÜR fonoteek 30“.¹ Viimase kümne aasta suursündmuseks võib pidada uute ruumide saamist 2018. aastal, kui lõppes maja remont. Plaadid, noodid ja raamatud-ajakirjad paigutati fonoteegi uues saalis kõigile ise avastamiseks avariilitele. Osteti digiklaver, mis sai kiiresti populaarseks lisaväärtuseks. Tartu Folgiklubi hakkas oma igakuiseid kooskäimisi läbi viima fonoteegi seminariruumis.

2022. aastast muutus fonoteegi nimi „muusikaosakonnaks“. Sellest saadik töötab osakonnas kolm täiskohaga raamatukoguhoidjat, kes teevad seal kõiki raamatukogunduslikke töid: komplekteerivad, kataloogivad, märksõnastavad-liigitavad noote, heli- ja videosalvestisi, tegelevad säilitamise ja fondide korrastamisega, vastutavad võrdselt lugejateeninduse eest (laenutamine, infopäringud, nõustamine), korraldavad üritusi (loengud, vestlustõhtud) ja kogusid tutvustavaid näituseid ning – nii palju kui igapäevase raamatukogutöö ja lugejateeninduse kõrvalt jaksavad – püüavad ka sotsiaalmeedias „nähtavust“ luua (Facebookis aastast 2012, lehel täna 780 jälgijat).

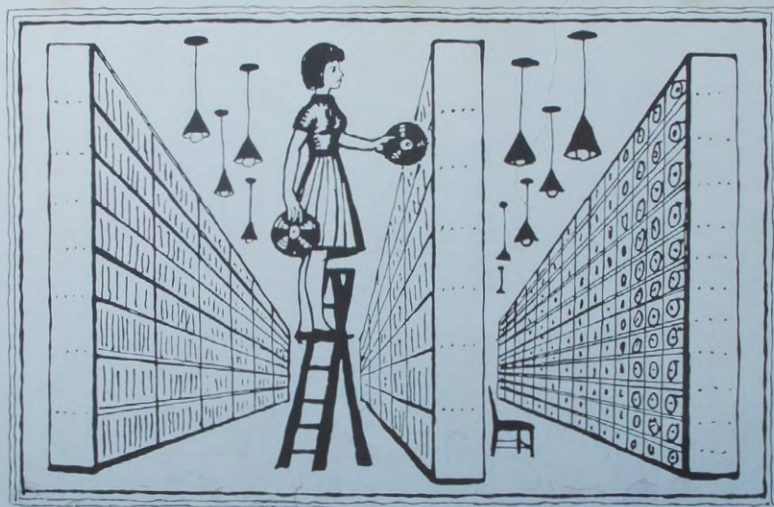
Eesti Rahvusraamatukogu kõrval on TÜ raamatukogus ainus Eesti muusikakogu, mis on saanud alates 1997. aastast igast Eestis ilmuvast heli- ja videosalvestisest ja noodist säilituseksemplari. Õigemini: peaks saama. Pisi- ja isekirjastajate arvukuse tõttu on reaalsus siiski selline, et iga ilmunud noot või salvestis ei kipu sugugi raamatukokku jõudma, vahel jääb säilituseksemplari radarile ka lausa nähtamatuks. Järge aitab hoida pidev muusikamaastikul toimuva jälgimine, erinevatest kanalitest info otsimine, otsekontaktide loomine ja hoidmine ning suhtlemine-suhtlemine-suhtlemine. Seegi on osa meie igapäevatööst.

Lisaks seadusest tulenevale ülesandele koguda ja säilitada Eesti muusikapärandit on muusikaosakonna eesmärk olnud luua ülikooli raamatukokku nii mitmekülgne muusikakogu kui võimalik – rõhuga märksõnadel „kvaliteet“ ja „hea maitse“. Täna on meil Eesti mahukaim pärimus- või maailma-muusika kogu, suurepärase džässmuusika kogu, muljetavaldav valik vanamuusikat ja idamaade klassikalist muusikat, rääkimata lääne klassikalise muusika kaanonist ja levimuusikast – 40 aasta jooksul plaat plaadi haaval hoolikalt valitud ja kogutud. 2023. aasta aprillis jõudis riulisse CD järjekorranumbriga 25 000.

Läbi aastakümnete on fonoteek varustanud Tartu Ülikooli õppe- ja teadustöök vajalike audiovisuaalteavikutega, samuti juurdepääsuga elektroonilistele ajakirjadele, raamatutele ja muusikaandmebaasidele. Ehkki ülikoolilinnas Tartus pole muusika interpretatsiooni või muusikateadust (muusikaajalugu, muusikateooriat, etnomusikoloogiat, kognitiivset muusikateadust)

1 Vt <http://hdl.handle.net/10062/47407>.

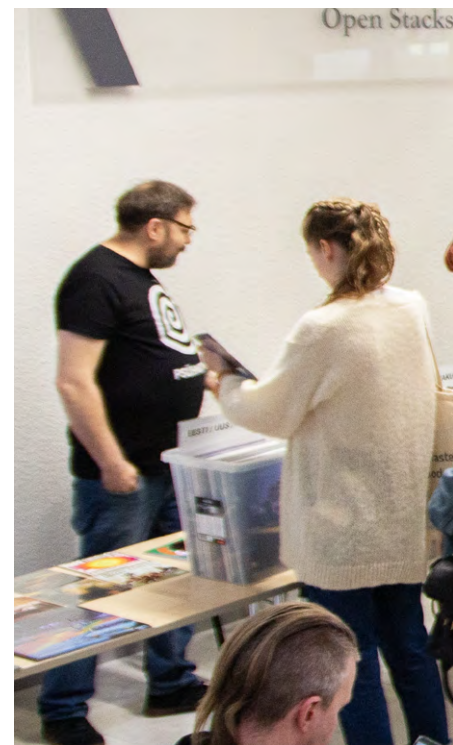
← PSÜHHOTEK FONOTEK →

Enne muusikaosakonna sünnipäeva kanti Tartu Kirjanduse Maja müürile Psühhoteeği juhi Ahto Külveti eestvedamisel omanäoline teeviit – Ülo Soosteri 1963. aastast pärit tušijoonistuse grafiti.

Ants Johanson esinemas ettekandepäeval.

kunagi kraadiõppeprogrammina õpetatud, on siin muusikahuvilistele üliõpilastele valik- või vabaainetena pakutud arvukalt muusikakursusi, klaveritundidest, solfedžost ja muusikateooriast muusikapsühholoogia ja muusikasemiootikani, sissevaateid erinevate rahvuskultuuride muusikapärandisse, subkultuuride muusikasse – kuni aastani 2021, mil suleti TÜ viimane kaunite kunstide õpetamise kants, TÜ Viljandi kultuuriakadeemia kunstide keskus. Tunne, et kadunud on akadeemiline kogukond, kelle komplekteerimissoove täita, on siiski näiline. Muusikateemalisi uurimustöid (nii bakalaureuse- kui magistriõppes) on ülikoolis kirjutanud – st võimelised kirjutama – filosoofid, (klassikalised) filoloogid, teoloogid, semiootikud, psühholoogid, matemaatikud, arvutiteadlased, füüsikud, etnoloogid-antropoloogid-folkloristid, (kunsti)ajaloolased, teatriteadlased, õpetajakoolituse tudengid, ajakirjandus- ja kommunikatsioonitudengid, sotsioloogid, juristid, majandusteadlased, (spordi)meditsiinitudengid ... Et muusika on kultuuri ja inimese(ks) olemise oluline osa, on vähetõenäoline, et suundumus muusikast mõelda ülikoolist kuhugi kaoks. Muidugi

on paljudes nendes töödes rõhk rohkem konkreetse erialaga seotud huvidel kui muusika mõtestamisel – arvutiteadustes näiteks küsimustel tehisintellektist, õigusteadlaste jaoks küsimustel eraõigusest, äriõigusest või intellektuaalsest omandist jne –, kuid ka muusikateadus ise ei piirdu enam ammu helilooja biograafia ja teoste partituuride analüüsiga. Muusikaosakonna ülesanne on oma kogude ja juurdepääsudega kõigile tuge pakkuda. Siit ka üks oluline märksõna muusikaraamatute komplekteerimisel: „interdistsiplinaarsus“.

Samas ei ole ülikooli akadeemiline kogukond aastaid enam ju raamatukogu ainus sihtrühm. Nii nagu raamatukogu tervikuna on avanud oma kogud kõigile lugejatele, on ka muusikaosakonna kogud ja töötajate kompetents kättesaadavad erinevatele huvigruppidele. Lugejavaatlus ja nendega suhtlemine kinnitab, et meie juurde on leidnud tee Tartu koolide-gümnaasiumide muusikaõpetajad (sh lasteaiaõpetajad) ja gümnaasistid (tulevased üliõpilased!); kohalikud muusikakollektiivid ja muusikaorganisatsioonid; muusikud ja heliloojad, kes vajavad uurimistööks ja/või

Vinüülplaadilaat raamatukogu fuajees.

inspiratsiooniks juurdepääsu haruldastele või raskesti kättesaadavatele salvestistele-nootidele; muusikaentusiastid ja kolleksionäärid; raadiojaamad (peamiselt Klassikaraadio, aga ka näiteks Pereraadio) ja konkreetsed saatejuhid. Nn mitteakadeemilisele lugejaskonnale on lisaks muusikasalvestistele pakkuda erinevatel tasemetel üldharivaid materjale: õpikuid-käsiraamatuid, audio- ja audiovisuaalseid teavikuid iseõppimiseks või muusika kohta (rohkem) teada saamiseks, lihtsamate muusikateoste noote jms.

Ajal, mil inimeste muusikakuulamisharjumused ja isegi huvi muusika vastu on muutunud ning YouTube'ist ja Spotifyst näib enamikule piisavat, tegeleb kogu rahvusvaheline muusikaraamatukogude maailm küsimusega, kuidas olla kasutajatele jätkuvalt vajalik? Kes paneb rõhu uuele lugejate generatsioonile uut tüüpi teenuste disainimisele (salvestusstuudiod, harjutustoad,

pillilaenus, 3D-printerid, erinevad muusikala- alased digiteenused, noodikirjutusprogrammide ning audio- ja audiovisuaaltöötlusprogrammide koolitused-õpitoad, kontsertide korraldamine raamatukogus), kes passiivsete kogude virtuaalselt aktiivseks tegemisele (*online*-näitused, *podcast*'ide sarjad, videojuhendid, mis aitaksid muusikakogudes orienteeruda), kes „muude lisaväärtuste“ loomisele ... Survet on tunda küll.

Ühiskondlike tuulte pöörises tuleb olla õnnelik, et 40-aastane muusikaosakond saab toimetada ideaal- lähedastes ruumides ja tingimustes, ning rõõmus- tada stabiilse komplekteerimiseelarve ja -vabaduse (st usalduse) üle. Loodetavasti saab ka järgmine muusikaraamatukogutöötaja välja koolitatud enne kui hilja. Lõpunoodiks sobivad paar tsitaati „eestluse elujõust“²: „ei ega ma ei ütle“ (lk 4), „no mis sa hing teed ära“ (lk 10), „küll me hakkama saame“ (lk 40), „see vist ongi armastus“ (lk 25).

2 Koff, Indrek. (2010). Eestluse elujõust. Tallinn: Indrek Koffi Tõlketalu.